

Uluslararası CEZASIZLIKLA MÜCADELE GÜNÜ

2 Kasım, Birleşmiş Milletler tarafından “Cezasızlıkla Mücadele Günü” (*International Day to End Impunity*) olarak ilan edildi.

IFEX (International Freedom of Expression Exchange/ İfade Özgürlüğü Değişimi) adlı uluslararası çatı örgütünün üyesi olarak bu konuda farkındalık yaratmak amacıyla hazırladığımız bilgileri ekte sunuyoruz.

Kamuoyuna iletilmesine katkılarımızı bekler, destek verenlere şimdiden teşekkür ederiz.

Düşünce Suçu(!?)na Karşı Girişim*

Cezasızlık (Impunity) nedir?

Cezasızlık, İnsan Hakları literatüründe, ciddi insan hakları ihlallerinin soruşturulmasının, faillerinin bulunmasının, yargılanmalarının ve cezalandırılmalarının mümkün olmaması halidir.

Gerçekleştirilen eylem, tüm hatları ve niteliği ile bir suç teşkil etmesine karşın fiili gerçekleştirilen kişinin yasama, yürütme ya da doğrudan yargı birimleri tarafından doğrudan ya da kanun hükmü kullanılarak yargılamadan muaf kılınması veya olması gerekenden daha az cezaya mahkum edilmesi sağlanıyor. Yani cezasızlık suç ile ilgilenmiyor ama suçluyu koruyor.

Kimler korunuyor?

- Yargılanmaları için amirleri tarafından izin verilmeyen memurlar;
- Nerede oldukları besbelli iken bir türlü bulunamayıp mahkemeye getirilmeyen polisler, askerler;
- İdare tarafından makbul görülen, resmen ya da el altından desteklenen paramiliter gruplar, militanlar;
- İdarenin genel politikasıyla örtüşen adam öldürme, hırsızlık, tecavüz gibi bir takım kriminal olayların failleri;
- Yolsuzlukları yapanlar, katılanlar, yolsuzlukları örtbas etmek için destek verenler, sahte raporlar düzenleyenler.

Nasıl Korunuyor?

- Yıllar süren davaların “zaman aşımı”na uğratarak kapatılması;
 - Kolluk kuvvetlerinin, savcı ve hakimlerin kendi düşünce yapıları nedeniyle bazı kişilere veya kimliklere yapılan saldırıları görmezden gelmesi, kovuşturma görevini yerine getirmemesi ve ilgili delilleri sağlamaması nedeniyle ‘takipsizlik kararı’ verilmesine yol açması;
 - Yargılanabilen olaylarda hafifletici nedenlerin sonuna kadar kullanılması;
 - Suçlu lehine bir izlenim uyandırılması...
- ... gibi yollarla

Neden korunuyor?

- Terörle mücadele;
 - Asayiş, güvenlik;
 - Ülkeyi hedef alan dış kaynaklı komplo teorileri;
 - Politik kutuplaşmalar...
- ... gibi “siyasi” nedenlerle, veya...
- Maşizm (Erkek egemen kültür, maçoçluk);
 - Homofobi (Eşcinselliğe duyulan nefret);
 - İtaat kültürü (Teb’a geleneği);
 - Sosyal kutuplaşmalar sonucu bazı etnik veya dini grupların ötekileştirilmesi...
- ... gibi sosyal nedenlerle

suçlular korunuyor, cezadan tamamen kurtarılamadığı durumlarda da en hafif cezalarla atlatmaları sağlanıyor.

Medyanın rolü?

Cezasızlığın meşrulaştırılmasında basının rolü ve sorumluluğu büyük. *Hoşa gitmeyen” haberlerin örtülmesi ve haberlerde resmi devlet dili kullanılması (*Resmi kurumların, polis veya jandarmanın verdiği bilgilerin hiç araştırılmadan aynen haberleştirilmesi*), bu alanda en çok rastlanan örnekler.

ÖRNEKLER

N.Ç. Davası

Bir Maşizm Örneği

2002 yılında Mardin’de aralarında devlet memurlarının da bulunduğu 26 kişinin tecavüzüne uğrayan N. Ç. olay yaşandığı sırada henüz 13 yaşındaydı. N.Ç.’yi pazarlayan 2 kadın ve ilişkiye giren 26 erkek hakkında açılan davada eski Türk Ceza Kanunu’na göre alt sınırdan verilen cezalar iyi halden ayrıca indirildi. Uluslararası hukuk normlarına göre 18 yaşından küçük olanların çocuk olarak kabul edilmesi nedeniyle “rıza”nın varlığından söz etmenin mümkün olamamasına rağmen hakimler, kanunun ilgili maddesinde hafifletici neden olarak gösterilen “rıza”nın varlığı konusunda hemfikirdiler.

Avukatların karara itiraz etmesi sonucu dosya Yargıtay’a gönderildi. Ancak Yargıtay da kararı hukuka uygun bularak onayladı.

Trans B. Ü. Cinayeti

Bir Homofobi Örneği

2013'te sokakta dövülmüş olarak bulunan trans B. Ü. hastaneye kaldırılarak tedavi altına alınmasından iki gün sonra hayatını kaybetti. Cinayetin faili Ramazan Soybozkurt ifadesinde "ilişki için teklifte bulunduğunu, kabul etmeyince darp ettiğini ve öldürme kastının bulunmadığını" ifade etti. Şubat 2014'te sonuçlanan davada verilen müebbet hapis cezası haksız tahrik indirimi ile 18 yıla, daha sonra iyi halden de 15 yıla düşürüldü. Haksız tahrik indirimi gerekçesi olarak da maktulün "travesti olması" gösterildi.

Hrant Dink Cinayeti

Bir "Devlete itaat kültürü" örneği

Agos Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink 19 Ocak 2007'de güpegündüz, sokak ortasında silahlı saldırıya uğrayarak hayatını kaybetti. Hrant Dink son yazılarında, 24 Şubat 2004 tarihinde İstanbul Valiliği'ne çağırılıp Vali Yardımcısı Ergün Güngör'ün odasında iki MİT memuru tarafından tehdit edildiğinden bahsetmişti.

Olayın ardından, güvenlik kamerası görüntüleri ile tespit edilen Ogün Samast adlı genç katil 3 gün sonra yakalandı. Ardından suça azmettiriciler olarak Yasin Hayal, Zeynel Abidin Yavuz, Ersin Yolcu ve Ahmet İskender tutuklandı. Sanıklar örgüt olarak değil, arkadaşlığa dayalı bir grup olarak değerlendirildi. Tutuklu sanıklardan Erhan Tuncel ile telefon görüşmeleri yaptığı belirlenen polis memuru Muhittin Zenit hakkında suç duyurusu yapılmasına gerek olmadığı kararı çıktı. Emniyet'in mahkemeye gönderdiği, Erhan Tuncel hakkındaki yazı "devlet sırrı" olduğu gerekçesi ile savcılık tarafından imha edildi.

25 Ekim 2010'da yapılan duruşmada Ogün Samast'ın suçu işlediği sırada 18 yaşından küçük olması nedeni ile mahkemenin "görevsizliği" kararı alındı; Samast dosyası, Yasin Hayal ve Erhan Tuncel'in de yer aldığı dava dosyasından ayrılarak, Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, 25 Ekim 2011'de görülen davada Samast'ı "tasarlayarak öldürmek" suçundan ağırlaştırılmış müebbet cezasına çarptırdı, ancak suçun işlendiği sırada 18 yaşından küçük olması nedeniyle cezayı 21 yıl 6 aya indirdi.

Dava 5 yıl sonra, 17 Mart 2012'de sonuçlandı. Pek çok davada örgüt suçu bulmakta zorlanmayan yargı, Dink cinayetinin arkasındaki örgütü bulamadı. Tetikçiler dahi örgüt suçundan beraat etti. Kararda, bir örgüt şüphesinin güçlü olduğu ancak bu örgütün varlığını kanıtlayacak delillere ulaşamadığı belirtilyordu.

Yasin Hayal tasarlayarak insan öldürmeye azmettirmekten ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkum edildi. Erhan Tuncel, cinayeti azmettirme suçundan beraat etti.

Cinayetten sorumlu olduğu sıklıkla gündeme getirilen İstihbarat Dairesi eski Başkanı Ramazan Akyürek, 'Geçmiş yıllardaki işlem bilgilerini usulsüz imha etmesi' iddiası ile açığa alındı. Ramazan Akyürek'in Daire Başkanlığı dönemine ait bilgisayarlardaki log kayıtlarının ve işlem bilgilerinin 'usulsüz olarak imha edildiği' tespit edildi. Silinen kayıtların Hrant Dink cinayeti döneminde yapılan işlemlere ait olduğu öne sürüldü. Bunun yanında, yasadışı telefon dinlemelerine dair de müfettişler tarafından önemli tesbitlerde bulunuldu.

Cinayetin örgütlü olmadığına ilişkin 14. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını Yargıtay 9. Ceza Dairesi bozdu. İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Yargıtay'ın bozma ilamına uydu. Sanıklar "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak" tan yeniden yargılanıyor.

Bu yargılanma kapsamında sürdürülen soruşturmada şüpheli olarak İstanbul Başsavcivekilliği'ne çağrılan Ramazan Akyürek'in de ifadesi alındı.

Baran Tursun Davası

Bir "Devleti koruma içgüdüsü" örneği

Baran Tursun 25 Kasım 2007 tarihinde, İzmir'de, içinde iki arkadaşının da bulunduğu ve kendi kullandığı otomobille bir polis kontrol noktası yakınından geçerken, polisin açtığı ateş sonucu başına isabet eden bir kurşunla öldürüldü. Polisler "Dur" ihtarına uymadığı için şüphelendiklerini, havaya ihtar ateşi açtıklarını iddia ettiler. Sonradan anlaşıldığına göre, 185 metre mesafeden otomobil farları ile selektör yaparak verilen uyarı, mahkeme kayıtlarına "Baran Tursun'a dur ihtarı yapıldı" diye geçmişti.

Baran'ın kanlar içindeki görüntüsünden paniğe kapılan polisler "ateş edildiğini" gizleyerek, olaya trafik kazası süsü vermeye çalıştılar ve olay yerinde trafik kazası raporu düzenlediler, savcıya da haber vermediler. "Yaralamalı kaza" ihbarıyla çağrılan ambulansla Baran'ın kalbi durdu, fakat yapılan müdahale ile tekrar çalıştı. Bunun üzerine hastanede beyin tomografisi çekilince kurşun ortaya çıktı ve soruşturmanın şekli değişti. Ancak savcı olay mahalline gitmediği için ilk tahkikat da yapılamadı.

Baran Tursun, olayın beşinci gününde 30 Kasım'da hayatını kaybetti. Sürdürülen tahkikat boyunca polislerin olaya trafik kazası süsü verebilmek için birçok hile yaptıkları, bagajda buldukları bir dosyayı Baran'ın eline sıkıştırarak basına "dikkatsizlik sonucu kaza" fotoğrafı üretmeye uğraştıkları, şoför yanındaki koltuğa sonradan bir mermi çekirdeği gömleği koyarak "kurşunun sektiği" izlenimi vermeye çalıştıkları, polislerin ifadesini gene arkadaşı olan polislerin aldığı, aralarında sahte tutanak düzenledikleri, kamera kayıtlarının tahrif edildiği, tanık beyanlarının yönlendirildiği tek tek açığa çıktı. Polisin Baran Tursun'a arkadan; "Ayakta, kolu yere paralel, düz ve doğrusal" bir şekilde tabancasıyla ateş etmek suretiyle öldürdüğü resmi raporla kanıtlandı.

Davanın duruşmaları da usulsüzlüklerle dolu olarak geçti. Bunlara itiraz eden Tursun ailesinin "Mahkemeyi etkileme; yargı organlarını, askeri, polisi alenen aşışılama" gibi suçlarla suçlanarak haklarında dava açılmasına sahne olduktan sonra, Baran'ı öldüren polisin 2 yıl hapsiyle sonuçlandı. Ancak Tursun ailesi, davanın peşini bırakmadı ve AİHM'ne taşıdı.

17 Aralık Yolsuzluklar Soruşturması

Çıplak kral örneği

17 Aralık 2013 tarihinde İstanbul Mali Şube ekipleri tarafından yapılan; aralarında iş adamları, bürokratlar, banka müdürleri, çeşitli düzeyde kamu görevlileri ve hükümet üyesi 4 bakan ile 3 bakan çocuğunun da bulunduğu kişiler hakkında "rüşvet, görevi

kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma ve kaçakçılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla başlatılan soruşturmada beklenmedik şeyler ortaya döküldü. Başbakan Erdoğan ve oğlu arasındaki telefon konuşmalarının ses kayıtları olduğu iddia edilen "tape"ler yayınlandı. Erdoğan bunların montaj olduğunu iddia etti. Konunun uzmanları bu kayıtların montaj olmadığını TV kanallarında ses grafiklerini de göstererek anlattılar. TÜBİTAK ise 4 ay sessiz kaldıktan sonra yayınlanan raporunda kayıtların montaj ürünü olduğunu belirtti (*Tübitak'ta 2 ayda büyük tasfiyeler yaşanmış, 230 kişi işten atılmış, eski başkan yardımcısı Hasan Palaz, bazı raporlarda tahrifat yapılması için baskı ve tehditlere maruz kaldığını açıklamıştı*).

Savcılığın gözaltı ve mahkemenin arama kararlarını yerine getiren memurların büyük kısmı "Paralel Devlet" suçlamasıyla görevden alındı veya meslekten ihraç edildi. Fethullah Gülen cemaati ile yürütülen devlet içi kavga, hükümet tarafından Milli Güvenlik Kurulu'na taşınarak, ulusal tehdit olarak tanımlandı.

"Kamuoyunu yatıştırmak amacıyla açıldığı" suçlamasıyla malul TBMM soruşturması da, savcılık soruşturması da takipsizlikle sonuçlandı. Ama bunlar kamuoyunu yatıştırmaya yetmedi.

Kimin, ne amaçla ve nasıl dinlendiği konusunun bir suç oluşturması, şu veya bu şekilde dinlenerek ortaya çıkartılan bir başka suçun (yolsuzluğun) görülmemesi sonucunu doğuramaz. İşkence altında alınan ifadelerin geçersizliği için konulan müeyyide (*kanunsuz yöntemlerle elde edilen kanıtların geçersizliği*) böylesine suçları örtbas etmek amacıyla kullanılamaz.

Bu olay soruşturulmadığı sürece, kamu vicdanında cezasızlığın en aleni ve en vahim örneği olarak kalacaktır.